

se najlože, najhitreje in najbolj temeljito v maternem jeziku uči, ker ga znajo, kolikor je otrokom mogoče. 2.) Morajo šole dobre učitelje imeti. Izverstni ne morejo vsi biti, ali vsaj dober učitelj more vsak biti, to je, on mora razen moralnega zadržanja svoje predmete sam temeljito znati, móra dalje znati otrokom razumno predavati, ker nauk je le takrat zdaten, če učenec vse natančno razume, kar se ima na pamet učiti. Iz glave blebetati in nič razumeti, manj je ko nič, potrata časa je, in škoda za ves trud. Zraven ima duševne moči v učencih po mogočnosti razvijati, v ta namen priporočamo knjige: „Lehrbuch der Erziehung und des Unterrichtes von Ohler“ in pa „Ricke's Erziehungslehre“, in želimo, da bi eno ali drugo kdo dobro poslovenil. Tudi v šoli veljá pametna ostrost, kedar je potrebna, pred vsem pa prijaznost, da otroci z veseljem v šolo hodijo. Vemo, da so to znane reči, toda takošne so, da jih je treba vedno ponavljati in povdarjati, ker so težavne in prevažne. Šole so bodočnost našega naroda, zatorej je na vse moči skerbeti za dobre učitelje. Njim samim mora največ mar biti za lastni napredek, ker časi in naše potrebe zahtevajo vedno več znanosti.

Beroči podučljive knjige n. p. knjigo prirode Schödler-jevo izdano po Matici in pogovarjaje se s kolegi o šolskih predmetih naj skušajo zadositi novim zahtevam, in naše šolske oblastnije naj marljivo gledajo na tako napredovanje, ene spodbudovaje, izverstno pa izvanredno podpiraje. Z novo postavo in z novimi plačili nastopila je nova doba, razmere so pa po deželi take, da je več občin, katere niso z učitelji zadovoljne, naspotno je učiteljev, kateri niso zadovoljni z občino in želijo proč, ene in drugi želijo to iz raznih vzrokov.

Menimo, da je gledé na vse okolnosti prav zdaj najbolj primeren čas splošne reorganizacije. Prva je pri šolah, da sta učitelj in občina zložna, da se učitelji in starši vzajemno podpirajo, potem je treba te razne moči po deželi po potrebah in zmožnostih primerno porabiti, zatorej gorko priporočamo novo razdelitev služeb po razpisanem občnem konkurzu. Občinam in staršem pa naj bo za šole posebna skerb, ker šol pri nas zlo pomanjkuje.

(„Soča.“)

Pisanje in branje ob enem.

(Pri uč. shodu gov. J. Grebence.)

Da pervenci pri pisanji in branji ob enem vspešno napredujejo, podučevati morajo se n a r a v n o, kajti le po naravni poti pride se najlažje in najhitreje do namena. Naravno pot do branja, pa najdemo, ako pogledamo kako se je branje pričelo. To pa je bilo tako-le:

Človek je vsako stvar, ktero so mu čuti duši predstavljali, imenoval, to je, vsako stvar zaznamoval je z drugačnim združenjem govornih

organov. Naj prvo imenoval je, postavim, živali, da je posnel njihovo glas, kar se lahko prepričamo pri otrocih, kedar pričenjajo govoriti. Ako malo dete vidi mačko, kliče jo naj prvič le z glasom „mav“, pozneje z „muco“, in še le potem, ko mu je jezik že bolj gibčen in navajen, pravi ji „mačka“. Ravno tako otrok ravná se pri drugih živalih. Pozneje reči natančneje ogleduje in bolj, ko jih ogleduje, več misli in govori o njih, ter si tako nabira vedno več novih izrazov. Spoznavši pa, da mu je nemogoče, vse, kar vidi, sliši in občuti v spominu obdržati, premišljeval je, kako bi se te ali une že ogledane reči spominjati mogel. Delal je znamenja, ktera so ga spominjali različnih stvari, kakor nas, postavim, voz na žepnem robcu lahko spominja kake reči, da je ne pozabimo. Pozneje je govorjenje natančneje poslušal in premišljeval, in ko je spoznal, da se more v manjše dele drobiti, delil in delil ga je tako dolgo, da je prišel do naj manjših delov, do glasov. Za posamesne glase izumil je znamenja, ktere je govorjenji enako zopet sostavljal, ter s pomočjo oči zopet duši predstavljal, ali pisal je in bral. Vidi se tedaj, da je naravna pot do branja: ogledovanje, mišljenje in govorjenje, pisanje in branje, kar so terdili in še terdijo slavni pedagogi.

Ogledovanje biti mora jasno. Jasno ogledovanje pa je le tisto, ktero budí in vterjuje mišljenje, ali ktero nam ogledano reč tako v spomin vtisne, da se je pri vsaki priliki dobro in hitro zavedamo. Skerbeti moramo tedaj, da pri ogledovanji kolikor mogoče vsi čuti sodelujejo; kajti več ko je delalnih čutov, globokeji je vtis v spomin, in hitrejša in boljša je zaved, jasnejša je misel in boljša razsodnost. Učitelj mora znati risati. On naj skerbí, da učenci vsako stvar, o kateri se učé, vidijo ali v resnici ali v podobi. Da pa učitelj more po naravi zvestó upodobovati, predstavljati mora si naravo samo; posnete reči so sicer naravi podobne, a nji zveste nikakor niso. Namesto, da bi, postavim, cvetice v podobah kazal, naj jih učitelj rajše v prostih urah nabira, hrani in učencem kaže. Otroci naj jih vsestransko ogledujejo in primerjajo; tako naj si bolj zapomnijo, kakošne so in o čem so si podobne, o čem pa ne.

Ako obravnavaš gozdna drevesa, pojdi z otroci iz šolske sobe v bližnji gozd v naravo, in razkazuj jim različna drevesa, da jih poznavajo po perji, deblu in rasti ali vnanji obliki, in prepričaj se boš, da bo ura, ktero si bil z otroci v naravi, mnogo šolskih ur nadomestila. Ako pa je gozd predaleč, prinesi v šolo male vejice različnih dreves, da jih otroci lahko ogledujejo.

Pervi učni pomoček naj ti bode narava, in le kedar narave kazati ne moreš, rabi podobe, in pri tem ne glej na žive barve, kar je očem prijetno, temuč več glej na natančni posnetek narave.

Pri vsem trudu pa učitelj vendar le malo opravi, ako mu otroci pri tem sami ne pomagajo. Otroci morajo sami delati. Koj v začetku

morajo se vaditi samodelalnosti, kajti na samodelalnost opira se vse učenje in brez nje ni vspešnega napredka. Ker so otroci o začetku zelo boječi, napeljuje naj jih učitelj sam na posebnosti reči, s časoma pa naj jih napeljuje vedno po krajši poti, tako, da napeljevanje popolnoma zgine in se učencu pomaga le tam, kjer si sam pomagati ne more; kajti bolj ko otroci sami mislijo, bolje se zavedajo.

Pri vsaki reči ogledujejo naj pred najbolj, potem vedno manj očitne vnanje in navadne notranje posebnosti. Ogledovanje je duši to, kar želodec telesu. Z ogledovanjem budé, krepijo in množijo se dušne zmožnosti, kakor telesne le potem, ko želodec jed prekuha. „Le tam, kjer jasno je ogledovanje, domá je pravo znanje“. (Dalje prihodajó.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

34. Perva knjiga, ktera naj bi se pripravila za slovenski nauk v srednjih šolah, bila je a) Slovnica. — V razredih, kjer je podučeval Metelko, je rabil koj svojo, pri jezikoslovnem podučevanju slovenskem vsled dvornega šolskega razglasa l. 1836 pripuščeno; v nižih je pa obveljala Bl. Potočnikova (r. v Naklem l. 1799, u. v S. Vidu nad Ljubljano župnik 20. junija 1872). Dasi Metelko ni zahteval, naj pisarijo učenci po njegovo, vendar je rad imel, kadar mu je kdo v Metelčici spisoval naloge. — Perva napaka je torej bila, da se je slovenščina učiti jeela po nemški, in sicer od leta do leta terše po nemški, in druga, da ni povsod vladalo isto čerkopisje.

Malavašičevo slovnico pa, preden se poterdi za v ljudske šole, dobi v presojevanje Metelko. Naglo sestavljena je v mnogih rečeh pomanjkljiva, premalo določna in dosledna. To skazuje v svoji nemški razsodbi, kjer na pr. graja posebno nauk o čerkah, njih izrekovanji in naglaševanji, da je prepomanjkljiv, vendar pravi, da vsega tega ni pisatelj sam kriv, temuč Gajevo čerkopisje; besedó broj nam. navadne število, in višebroj (höhere Zahl) nam. Vodnikove množno število, češ, dvojnina (Dual) je po svojem pomenu tudi višebroj, in v Hrovaškem, kjer dvojnega več nimajo, naj že služi višebroj za množno število (Plural); nestanovitno imenoslovje p. gibavni-gibovni zlog, dajavnik-prisvojivnik, nedoločni-nedoločivni naklon, terpívno deležje-deležje terpívne oblike; temeljne iz geršk. nam. Vodn. pervoobrazne števila, ali stanovne (stan Grund), razločívne presploh nam. Vodn. plemenívne (pleme Gattung); nej n. naj, nej n. ni, nejsim n. nisim; tajívno narečje n. Vodn. odnujavno, ali nikavno (in den meisten Verneinungen: ne vem, ne znam, ne morem u. s. w. ist kein Gedanke von ta-